

„Dallammá alakítjuk
a dilemmákat”

Tanulmányok, ismertetések, interjúk, levelek, e-mailek
BÁGER · GUSZTÁV költészetéről

„Erdőket fészülsz át egy fűszál miatt”

„Dallammá alakítjuk a dilemmákat”.
Tanulmányok, ismertetések, interjúk,
levelek, e-mailek Báger Gusztáv költésze-
téről, Tiszatáj Könyvek, Szeged, 2018.

Jánosi Zoltán
(1954, Miskolc) irodalom-
történész, Budapesten él,
József Attila-díjas

Az 1988-ban Nobel-díjjal kitüntetett portugál író, az eredetileg géplakatosként dolgozó José Saramago 44 esztendősen adta ki első verseskötetét, és csaknem 50 évesen első regénykísérletét. Fáy András, a Pesti Hazai Első Takarékpénztár (1840) megalapítója a gazdaságunkat már Széchenyi előtt változásokra sürgető munkája mellett alkotta meg írói életművét. Vas István, József Attila, Radnóti Miklós életük egy-egy szakaszában hivatali állásokat betöltve váltak költészetünk meghatározójává. Ottlik Géza a katonaiskola lépcsőit koptatta, majd matematikát és fizikát tanult, mielőtt az *Iskola a határon* című regényét a kiadóba vitte. Az irodalom művelését tehát attól látszólag idegen pályák forrásvidékéről is hatékonyan lehet végezni, és nem is szükséges a legfiatalabb életkorban tollat fogni a kézbe.

A nyolcvanadik életévét betöltött, szépíróként a '90-es évek elejétől jelentkező Báger Gusztáv irodalmi pályája szintén példázatos

igazolása annak, hogy a magas szinten végzett tudományos és irányítási (közgazdász-) tevékenység és a költői teremtés jól összehangolható. Esetében olyan mértékben, hogy költői munkája a József Attila-díj mellett hamar elhozta a kor jelentős íróinak elismerését is. Irodalmi pályája egyszerre hívta fel magára a művészeti élet és a közgazdászvilág figyelmét. A Magyar Nemzeti Bank alapítványa a költői műveire vonatkozó recenzióknak, elemzéseknek, a kapcsolatait tükröző levelezésének és a vele készített fontosabb interjúknak a gyűjteményét – Sipos Lajos szerkesztésében, Matolcsy György bevezetőjével – kerekén a 80. születésnapjára adta ki. Költői munkásságának értéke így a forrásoktól a jelenig teljes mértékben nyitottá és kutathatóvá vált.

A kötet nem csupán az irodalomtörténet számára tudatosít fontos írásokat, hanem igényes dokumentuma az elmúlt félszázad művészeti izlésformái között önkifejezést kereső szuverén

személyiség kapcsolatainak is. Akik a könyv lapjain – több mint hatvanan – megszólalnak, közöttük a jelölt időszak magyar kultúrájának, tudományának igen jelentős formálói, így (sorrendben): Tandori Dezső, Oláh János, Fejtő Ferenc, Lászlóffy Csaba, Mezey Katalin, Olasz Sándor, Jókai Anna, Tarján Tamás, Kabdebó Lóránt, Vizi E. Szilveszter, Pomogáts Béla – valamennyien egy-egy mozaikcserepet illesztettek a szerző költői sorsívéről felrajzolt képhez. Néhányan többet is: Kántor Zsolt tizenegy, Tandori Dezső tizenegy, Tarján Tamás négy, Kabdebó Lóránt három írással szerepel a pálya 1996-tól 2018-ig tartó szakaszát átölelő és nyolc nyugat-európai kritikust is megszólaltató könyvben. Ezekből rakódik ki a teljesebb táblakép, amelyhez közelebb hajolva a magas színvonalon minősített, számos kitüntetéssel rendelkező tudós közgazdász költői életútja megnyilatkozik. Tanulságokkal szolgálva arról a nemzedékről is, amely szorosán a '90-esek táborá: Lator László, Czigány György, Szalay Károly, valamint a nemrégiben eltávozott Albert Gábor, Vasadi Péter és Tornai József mögött lépked, alakítja irodalmunk arcvonásait.

Pedig a vasi domboktól a cambridge-i ösztöndíjig, a tehénlegeltetéstől az oslói egyetemig, a genfi Európai Gazdasági Bizottság Titkárságáig, az Állami Számvevőszék intézeti főigazgatói megbízásáig és a Monetáris Tanács tagságáig jutott egykori fiú a szakmai tanulmányai körében elsősorban nem az irodalom csodáival szembesült. Noha az elemi iskolától kiváló tanárok ültették el benne a vers szeretetét – és az írási szándékot –, sokáig a Szombathelyen szerzett közgazdasági alapképzés szabta meg sorsát. Ez a tudása repítette a pályán az egyre fontosabb állami és nemzetközi tisztségekig, és ebben a világban maradt meg mégis benne örökké feszítő vágyként a poétai önkifejezés. Ez nyert az idők során egyre nagyobb biztatásokat,

például Nagy László, Juhász Ferenc, majd Tandori Dezső révén, és hozta el végül – számos, folyóiratbeli publikáció után – 1996-ban (58 esztendőskorában!) *Örök párbeszéd* című első kötetét, utána pedig a több mint húsz (közöttük egy francia és egy német nyelvű) verseskönyvét. Az irodalom tehát nem állt szemben tudatában a mérlegekkel és a gazdaságelméleti szakirodalommal, hanem – nem hagyva magát a világkép peremére szorítani – a legnagyobb közgazdászok tételei mellé magasodott fel. Ekként jutott a tőle több évtizeddel fiatalabbak: a „széllal bélelt, kócos titánok” közösségeihez is.

Poétikai értelemben az a legfontosabb üzenete a könyvnek, hogy a húszas éveiket éppen meghaladott fiatal emberek és az életidő szerinti kortársak egyöntetűen emelik ki Báger Gusztáv verseinek az ezredforduló kérdéseire válaszoló, újszerű vonásait, bátorságát. E véleményeket már nem a közgazdász-poétai életpálya különlegessége, hanem a művek identitása motiválja. Az viszont, hogy e költészet a még szinte tinédzserektől a hajlott korúakig komoly üzeneteket hordoz magában, olyan eredmény, amely nem magyarázható e líra – többektől – elsősorban az avantgárdban és a késő modernségben megjelölt forrásaival. Maga a szigorú elméleti munka, a közgazdász lét: a kreatív elemzések, a modellformálások, a filozófiaismeret – és a mindezekkel szembeállított szubjektív idő egymásra szikrázásai is meghatározóan ott állnak a metaforákká, ritmikai szerkezetekké sűrített poétai „helyzetrögzítések” háttérében. Az intenzív jelenfigyelés – mely a szerzővel készített interjúkban is megnyilatkozik –, a nyugtalan éberség és a kíváncsisággal telített világérzékelés, amely nem tud – nem is akar – megőregedni, hanem elemi létválaszként „alakítja dallammá” a „dilemmákat” is.

Jánosi Zoltán